

Голові спеціалізованої вченої ради з розгляду та захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії ДФ 17.051.112, доктору політичних наук, професору, начальнику науково-дослідної частини Запорізького національного університету

АРАБАДЖИЄСВУ Дмитру Юрійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора політичних наук, професора

КОЧ Світлани Вадимівни

на дисертацію **МІЩЕНКО Анастасії Сергіївни** на тему:

«Трансформацій регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні»,
представлену до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 Політологія

Актуальність обраної теми дослідження обумовлена впровадженням реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, мета якої полягає в якісній трансформації субнаціонального рівня управління на засадах принципу субсидіарності, що передбачає передачу більшості управлінських повноважень на найнижчий рівень управління, тобто до органів місцевого самоврядування. З огляду на зазначене виникає потреба у більш детальному розумінні трансформаційних особливостей, які відбулися на субнаціональному рівні в умовах реформи. Враховуючи ті виклики, перед якими стоїть Україна, динаміка розвитку регіоналізму відповідно до наявних умов (децентралізації) потребує вивчення, узагальнення та приведення у відповідність до загальноєвропейських тенденцій просторового розвитку. Глобальні та регіональні процеси завжди були актуальні для політичної науки, тому в умовах розширення інтеграційних систем, як у випадку з ЄС ці питання набувають стратегічного контексту, зважаючи на умови реструктуризації систем територіальної влади. У поданому дисертаційному дослідженні регіоналізм розглядається як сукупність соціально-політичних процесів, які реалізуються відповідно до умов та можливостей, наданих реформою місцевого самоврядування, у рамках процесу євроінтеграції та у контексті викликів війни.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана у межах науково-дослідної роботи кафедри політології. Дослідження комунікативного аспекту реалізації реформи децентралізації відбувалося в рамках НДР: «Стратегічні комунікації як інструмент реалізації національних інтересів держави: український та закордонний досвід» (№ д/р 0121U107470).

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертаційне дослідження Міщенко А.С. має міждисциплінарний характер та характеризується поєднанням напрацювань

соціальних та політичних наук у напрямі вивчення особливостей розвитку сучасного регіоналізму в Україні. Основні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи здобувача є науково обґрунтованими та виваженими, вони належним чином розкривають поставлену дослідницьку мету, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних зasad і прикладних положень щодо особливостей трансформації регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні та розробці відповідних практичних пропозицій щодо її вдосконалення.

Отож, судячи з аналізу дисертаційної роботи Міщенко А.С., мета, завдання, об'єкт і предмет роботи є логічно взаємопов'язаними і розкривають проблематику дослідження на високому науковому рівні.

Дисертаційна робота складається із трьох логічно пов'язаних розділів. У першому розділі дисертації автором приділено значну увагу аналізу операційних понять: «регіоналізм», «регіоналізація», «децентралізація». У роботі обґрунтовані відмінності між цими поняттями, разом з тим констатується взаємозв'язок між відповідними явищами у політичному просторі сучасної України.

Другий розділ дисертації присвячено дослідженю ключових аспектів трансформації регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні. У рамках поставленої мети дисертаційної роботи виокремлено ключові напрямки трансформації регіоналізму, які обумовлені впровадженням процесу децентралізації та його впливом на регіональний розвиток, розкрито зміну векторів регіонального розвитку через аналіз трансформації ролі місцевих та регіональних еліт, а також проаналізовано роль громадськості як суб'єкта, який здійснює вагомий вплив на розвиток регіоналізму в умовах децентралізації влади. Враховуючи ці аспекти, автор зазначає, що сучасний регіоналізм в Україні реалізовується на засадах локалізму.

У третьому розділі дисертації розглянуто трансформацію регіоналізму відповідно до сучасних викликів євроінтеграції та повномасштабної війни. Авторка наголошує на вагомому впливі процесу євроінтеграції на децентралізацію влади в Україні. Значну увагу приділено питанню співпраці територіальних громад з європейськими партнерами та зазначено, що саме місцевий рівень влади сприяє розвитку децентралізації на засадах застосування європейського досвіду та практик, у той час коли держава лише опосередковано сприяє розвитку децентралізації в рамках євроінтеграції. Стосовно регіоналізму автор слушно зазначає, що в сучасних умовах прослідковується регіональний дисбаланс щодо застосування євроінтеграційних можливостей на засадах децентралізації. У досліджені наголошено, що субнаціональний рівень управління продемонстрував спроможність адекватно відповідати на виклики війни.

Ступінь обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується теоретичним аналізом значної кількості наукових праць та проведеним експертним опитуванням.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Аналіз дисертаційного дослідження та публікацій А.С. Міщенко свідчить про

актуальність, новизну та достовірність основних наукових положень автора. Наукова новизна роботи полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні особливостей трансформації регіоналізму в Україні за умови реалізації реформи місцевого самоврядування, серед яких – змістовна особливість, яка розкриває сутнісні характеристики реформи децентралізації, її переваги та недоліки, перспективи стосовно подальшого розвитку регіоналізму; політична особливість, яка обумовлена партійно-політичними, елітарними, локальними та регіональними змінами регіоналізму; соціальна, яка полягає у зростанні ролі громадськості як суб'єкта трансформації регіоналізму.

Автором дисертації було вдосконалено аналіз соціально-політичних чинників, які впливають на трансформацію регіоналізму в Україні.

Зокрема, дослідження акцентує увагу на процесах становлення та розвитку провідних політичних інститутів, таких як політичні партії та політична регіональна еліта, що відіграють ключову роль у формуванні регіональних ідентичностей та управлінських структур. Важливу роль у трансформаційних процесах займають також соціальні інститути, зокрема громадські об'єднання, які забезпечують горизонтальну взаємодію та створюють платформи для суспільного діалогу на регіональному рівні.

У дослідженні підкреслено, що регіоналізм в Україні формується під впливом багатошарових політичних, соціальних та культурних процесів, які визначають динаміку взаємодії між центром і регіонами. У цьому контексті автор аналізує не лише формальні політичні структури, а й неформальні мережі, які часто виконують роль медіаторів між регіональною елітою та центральною владою. Розширений підхід дозволяє глибше зrozуміти взаємозв'язок між розвитком політичних інститутів і соціальних процесів, а також їхній вплив на еволюцію регіональних систем в умовах сучасних викликів.

У дисертації удосконалено наукові підходи до розуміння сутності базових понять дослідження: «регіоналізм», «регіоналізація», «децентралізація». Подальшого наукового розвитку дістали наукові погляди щодо чинників розвитку регіоналізму, особливостей розвитку політичних процесів на субнаціональному рівні, дослідження різноманітних аспектів, які прямо чи опосередковано впливають на регіоналізм у сучасних умовах.

Повнота викладу основних положень дисертації та її результатів в опублікованих працях. Загальні положення та зміст дисертації відображені у 21 науковій праці, 5 з яких – у фахових виданнях України, 2 публікації – в іноземному науковому виданні; 14 публікацій – у матеріалах і тезах конференцій. Публікації дисертанта у цілому свідчать про достатній рівень апробації результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження. Теоретичні положення, висновки та рекомендації, запропоновані у дисертації, мають як загальнотеоретичне так і прикладне значення, тому вони можуть бути використані в якості науково-методологічної бази для удосконалення діяльності органів публічної влади та інституцій громадянського суспільства для подальшої оптимізації процесів

трансформації регіональних систем в Україні як можливості забезпечення інтересів та особливостей регіонів України.

Основні положення та висновки роботи можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти під час викладання курсів із політології, публічного управління і адміністрування, політичної регіоналістики тощо. Також результати дослідження можуть слугувати основою для написання монографій та навчально-методичних посібників, спрямованих на вивчення особливостей регіоналізму в Україні в умовах децентралізації влади в Україні. окремі результати наукового дослідження упроваджені в практичну діяльність ГО «Український центр соціального проектування» (довідка від 02.09.2024 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота Міщенко Анастасії Сергіївни є цілісним, ґрунтовним і перспективним дослідженням, яке розширює можливості наукового переосмислення ролі регіоналізму як провідного фактору формування політики регіонального розвитку в умовах децентралізації влади в Україні, що є актуальним як під час повномасштабної війни, так і не втратить актуальності у період післявоєнного відновлення. Дисертація виконана на достатньо високому науковому рівні, висновки та рекомендації розроблені здобувачем особисто. Апробація результатів дисертаційного дослідження відбувалася на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях та круглих столах.

Дискусійні положення та рекомендації щодо змісту дисертаційної роботи. Загальна оцінка дисертаційної роботи позитивна. Проте, на нашу думку, дисертація містить деякі дискусійні моменти, які потребують уточнення:

1. Сучасні процеси регіоналізації в Європі, а також політика просторового планування, що базується на визнанні регіону модульною одиницею реструктуризації європейського простору, характеризуються низкою важливих тенденцій: посилення ролі регіонів через впровадження принципу субсидіарності, закріплення правосуб'єктності регіонів, визнання автономії місцевих органів влади, надання права адміністративним одиницям нижчого рівня брати участь у регіональних угодах міждержавного характеру, створення мережі регіональних парламентів і реалізація стратегії «багаторівневого управління». Такі процеси інтерпретують як деетатизацію політичного простору, що супроводжується послабленням ролі національних держав. У цьому контексті постає питання: як зазначені процеси вже вплинули на політичний і адміністративний простір сучасної України? Які з цих тенденцій можуть бути інтегровані до проектів розвитку територіально-політичної системи України з урахуванням її особливостей?

2. У ході дослідження автор розкриває сутнісні особливості «нового» та «старого» регіоналізму. Враховуючи сучасні процеси регіоноутворення, як автор оцінює взаємну динаміку та наслідки цих двох процесів: «старого» та «нового регіоналізму»? Чи слід ці процеси розглядати як паралельні, або взаємовиключні? Також, на наш погляд, бажано було б розглянути

особливості «нового» регіоналізму у контексті сьогоденого стану регіоналізму в Україні.

3. Робота б мала б більш практичний характер, якби автор на основі порівняльного аналізу розглянув особливості трансформації регіоналізму в європейських країнах, які пройшли шлях децентралізації влади. Це дозволило би дослідити як успішні практики регіоналізації впливають на українську модель децентралізації.

Висловлені зауваження та рекомендації не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, спрямованої на вирішення актуальних завдань політичної науки.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. Дисертаційне дослідження Міщенко Анастасії Сергіївні містить наукові положення та висновки, що мають значення для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та розвитку спеціальності 052 Політологія.

Відтак дисертаційна робота Міщенко Анастасії Сергіївні «Трансформація регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає профілю спеціальності 052 «Політологія» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Міщенко Анастасія Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Офіційний опонент:

Доктор політичних наук,
професор кафедри політології
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Oliver

Світлана КОЧ

ідпис прогр. Світлана Коч
ЗАСВІДЧУЮ
чений секретар ВНУ імені І.І. Мечникова
С. В. Курандо
19.5 липня 2014 р.